

LA QUAR I LA PORTELLA

Berguedà

De Sant Maurici a Santa Maria de la Quar i Sant Pere de la Portella

Distància	12,2 km
Desnivell acumulat	625 m
Nivell de dificultat	Fàcil
Data	26 de setembre de 2020
Cartografia	Editorial Alpina: Lluçanès (1:30000)
Punts per a GPS	https://ca.wikiloc.com/rutes-senderisme/la-quar-i-la-portella-57685343

Circular per visitar dos indrets emblemàtics del Berguedà: el santuari marià de la Quar i l'antiga abadia benedictina de la Portella. Retornarem pel Serrat de les Tombes, amb bones vistes sobre el mig i baix Berguedà.

Excepte un curt tram, els camins són ben fressats però no pas tots senyalitzats o la senyalització és deficient i, com que n'hi concorren molts altres, ens caldrà estar atents al mapa —que els reproduïx fidelment— o al GPS.

Solament hi ha un punt molt exposat: el de la pujada al santuari de la Quar pel morral de migdia, però el podem esquivar seguint l'accés habitual per la pista pavimentada.

Accés

Entre els punts quilomètrics 25 i 26 de la C-62, entre Prats de Lluçanès i Gironella, prenem la BV-4346 en direcció a Sant Maurici de la Quar on hi arribem en cinc quilòmetres.

Sant Maurici de la Quar (505m)

La Quar és un municipi de masos disseminats. «la Quar» malgrat que és l'oficial, és un cultisme: des de sempre se l'ha anomenat «la Cor».

A Sant Maurici hi ha l'església parroquial, la rectoria, el cementiri i l'hostal-ajuntament. Hi passa el GR 4 que seguirem fins a la Quar. La carretera per la que hem arribat continua fins a la Portella. La seguim dos-cents metres i la deixem al primer revolt per una pista a mà esquerra. Poc més enllà trobem una font. Cent-cinquanta metres més munt, quan gira a l'esquerra continuem recte per una de més precària fins a l'alçada d'un estanyol. A partir d'aquí seguï una rasa rocallosa i ampla fins a Colltinyós, a tocar de la carretera. I continuant per un sender ben fressat, creuem el pavimentat camí d'accés a la Baumeta i, prou més amunt, després de faldejar pel Serrat de Sant Isidre, per un grau ens enfilem sobre un carener pel que hi discorre una pista. La seguim a mà dreta. Pel camí podem albirar el santuari de la Quar encimbellat dalt de la mola, així com el monestir de la Portella al fons de la vall, capçalera de la riera homònima. Justament la carena fa de partió d'aigües amb la de Merlès. La pista ens mena fins un coll.

Coll de Canes (970m)

Cruïlla de camins. Hi arriba una pista i en parteix un sender pel que baixàriem al Pla de la Quar. Continuem a l'esquerra, pel GR. Ben aviat atenyem Coll Jovell, on retrobem la carretera de la Portella, al peu de la mola del santuari. L'accés es fa per una pista pavimentada que la revolta per ponent. La seguim uns metres però la deixem per una altra de precària a mà dreta a partir de la qual anem a buscar la base del morral de migdia per on ens hi enfilem, fora de camí. És un tram rost, rocallós i descompost on ens cal afermar cada pas perquè la timba a banda i banda és considerable.

Santa Maria de la Quar (1062m)

Encinglerat dalt d'una mola rocallosa, el santuari marià de la Quar es una bona talaia sobre la vall de Merlès, el Berguedà i alguns cims pirinencs.

Documentat d'ençà el segle IX en l'acta de consagració de la catedral d'Urgell amb el nom «d'Illa Corre», tot i que la datació d'aquest document és objecte de controvèrsia entre els entesos. A partir del segle XI passà a dependre de Sant Pere de la Portella. Del primitiu edifici reedificat en època baix-romànica solament en resta algun vestigi.

Baixem pel camí habitual d'accés (NW). Al Collet de la Sorra, just abans d'un revolt, el deixem per un corriol, senyalitzat amb una fita, que baixa a mà dreta. El darrer tram fem dreuera (fites) fins al coll (NNW).

Coll de Gavatx (964m)

No acabem d'arribar-hi ben bé. Uns metres abans sortim sobre una pista que prenem a mà esquerra davallant pel Bac dels Monjos, a mitja alçada entre els serrats de Gualter, Rodó i Llarg i el rec de Coll de Gavatx. Poc abans que s'acabi, la deixem a mà dreta per un corriol pel que baixem a una de paral·lela.

Per aquesta segona pista continuem davallant fins a la que parteix de Fuïves tot seguint la riera de la Portella, i la seguim a la dreta en baixada, per visitar la Font de l'Abat. Desfem el camí a la font i, pista amunt, sortim a la carretera de Sant Maurici per la que accedim al monestir.

Sant Pere de la Portella (802m)

Ruïnes d'una antiga abadia benedictina de la que solament es conserva en bon estat l'església originària del s. XI, refeta el XII. Inicialment fou coneguda com Sant Pere de Frontanyà. Guifré I i la seva mare Doda, de la nissaga «Saportella», precursors de la Baronia de la Portella, n'haurien sigut els impulsors sota la protecció d'Oliva, llavors comte de Berga i més tard abat. La primera notícia documental es troba en una donació efectuada per aquest l'any 997. L'època de bonança econòmica es va allargar fins la segona meitat del s. XIII. A partir d'aquí diverses vicissituds com la pesta negra i atacs de bandolers, delmaren i dispersaren la comunitat.

Seguint senyals grocs baixem a creuar el reg de la Fageda on, poc més amunt, comença el camí de retorn a Sant Maurici. Està indicat com a camí ral però, vist el seu traç, dubtem molt que sigui així. Probablement els trams finals poden correspondre a l'antic camí, però no pas els inicials. I ha senyals de pintura groga però, entre que s'ha tret fusta del bosc i que són antics, la senyalització perd continuïtat pel que ens cal refiar-nos del mapa, el GPS o el bon criteri. Els senyals ens serveixen per anar confirmant de tant en quan que anem per bon camí.

Pugem en pendent entre moderat i fort per un llarg contrafort del Serrat de migdia, a l'obaga del Serrat de les Tombes. Seguim el que, més que un camí, sembla una rasa i anem creuant o seguint uns pocs metres diverses pistes de treure llenya (SSE). Ja ben amunt girem (E) per superar una torrentera i revoltar (SE) la Roca del Capellà tot encarant el coll que atenyem després d'un altre tram de pista.

Coll dels Graus (1025m)

Cruïlla de camins. Entre el Serrat de Sant Isidre (E) i el Roc del Capellà (W). Hi hem arribat per una pista que ressegueix el Serrat dels Morts primer per l'obaga, després pel solell. Vers el SE baixa la de la Balmeta. I encara en parteix una tercera al Coll de Jovell que seguim uns pocs metres i la deixem per un sender a mà dreta. Més amunt es bifurca. Tots dos camins menen al cim. El de la dreta, més directe i costerut, fins i tot té un punt on ens cal ajudar-nos amb les mans. El de l'esquerra hi accedeix més planerament.

Serrat de Sant Isidre (1117m)

Hi ha una petita capella dedicada a aquell pagès castellà per qui —segons la llegenda— els bous llauraven mentre es dedicava a afers més espirituals. Amb aquestes credencials per força havien de nomenar-lo patró de Madrid. Una altra feta que se li atribueix és la d'ocupar el pedestal de Sant Galderic —aquell altre pagès occità que es va distingir per defensar els drets dels pagesos, protegint-los

dels abusos i maltractes dels senyors— com a patró de la pagesia catalana. Però no pas fruit de cap miracle ni pel canvi de parer dels devots, sinó per la reial decisió, allà pel s. XVII, de substituir bisbes i abats de la terra per altres de Castella. L'extrem oriental és coronat per un vèrtex geodèsic.

Retornats al coll, baixem per la pista en direcció al mas de la Baumeta. Poc abans d'arribar-hi un rètol ens fa girar a mà dreta i, poc més enllà un altre, baixar per un tram esglaonat a mà esquerra. Sortim sobre unes feixes on perdem el rastre del camí. Hi ha algunes estaques amb senyals grocs, difícils de seguir entre l'herbei, que ens menen fer marrada per evitar el pas pel mas (1). Superat aquest tram atenyem una pista al punt on hi ha indicadors del sender però en sentit invers. Aquí prenem un camí a l'esquerra per comptes de seguir per la pista més evident a mà dreta, que ens deixa sobre una altra pista (la mateixa que hem seguit al començar l'itinerari) que abandonem en un revolt per una altra a mà dreta (hi ha un rètol informant que no té sortida) per la que retornem a Sant Maurici pel costat de la rectoria.

(1) Abans el camí passava per entremig del mas i així ho trobem encara a moltes ressenyes i al mateix mapa de referència. Per evitar-ho, fa cosa d'un parell d'anys, es va obrir aquest altre.